

Co różni zwolenników lewicy, centrum i prawicy?

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

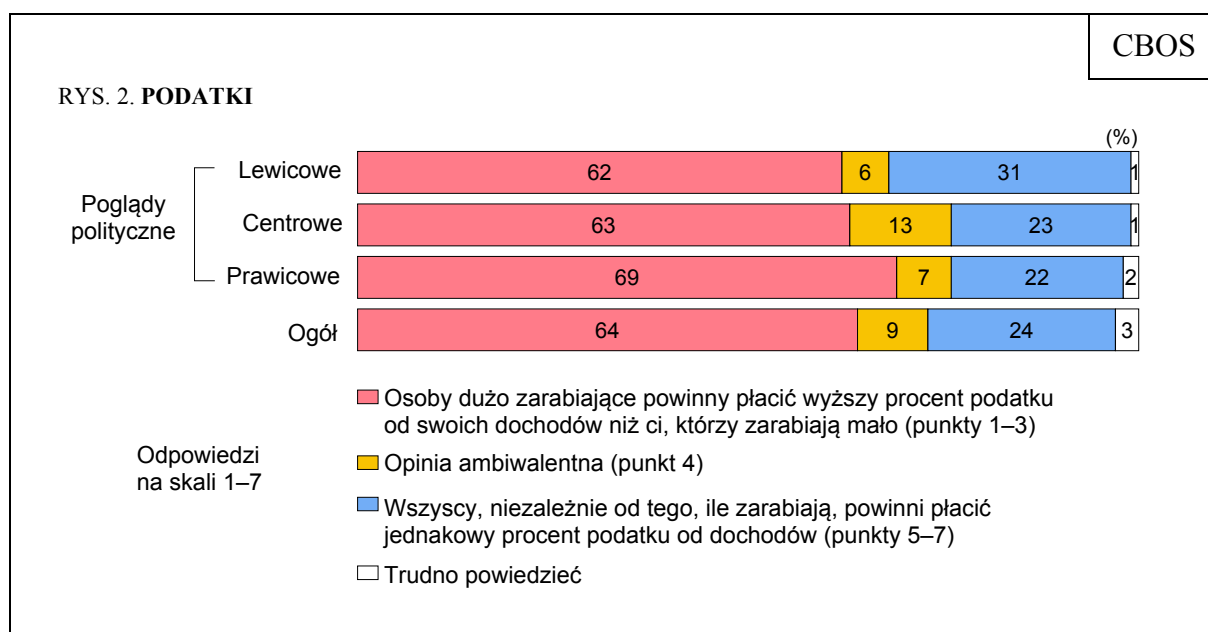
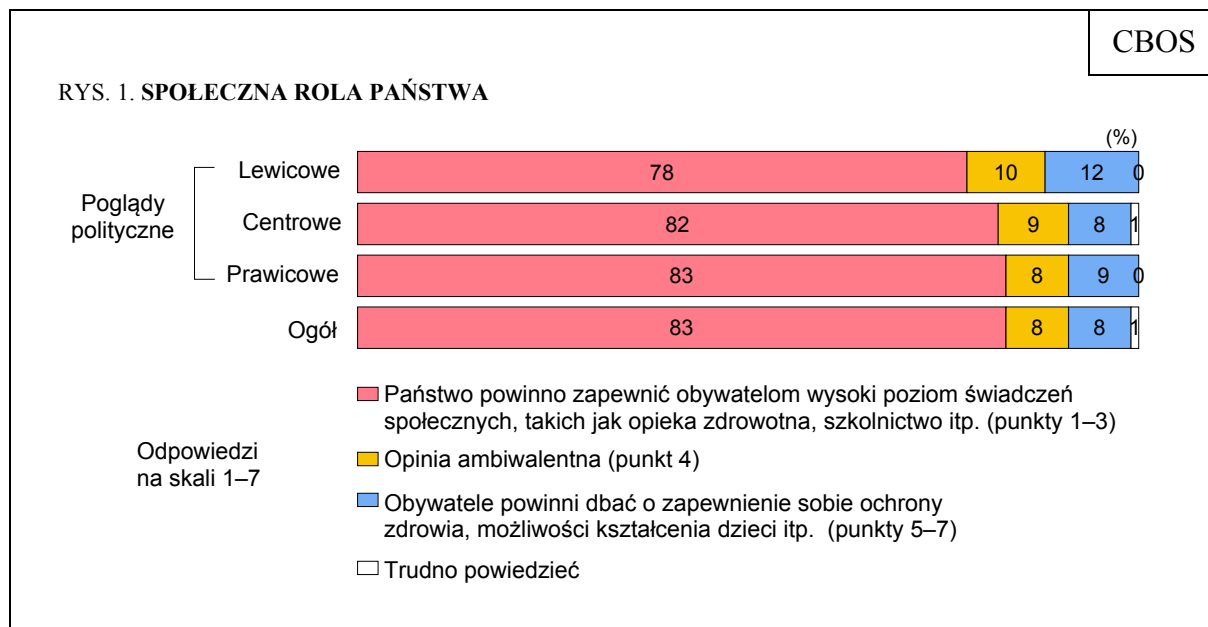
Jedną z głównych funkcji identyfikacji w klasycznym podziale lewica–centrum–prawica jest, w założeniu, uproszczenie obrazu rzeczywistości. Redukcja faktów społeczno-politycznych i klasyfikowanie ich według kategorii tej triady ułatwia obywatelom „polityczną nawigację” i zajęcie stanowiska w danej sprawie. Upraszcza to w pewnym stopniu nie tylko percepcję sceny politycznej, czyli wybór przedstawicieli, ale również orientację pośród pomysłów i inicjatyw ustawodawczych, umożliwiającą w konsekwencji opowiedzenie się za lub przeciw. Rozpatrując identyfikacje polityczne w tym kontekście warto wiedzieć, co się obecnie na nie składa, gdzie przebiegają granice między nimi, np. w jakich kwestiach ludzie deklarujący poglądy prawicowe różnią się od lokujących się na lewicy lub w centrum. Sprawdziliśmy więc, jaki jest związek między tak zdefiniowaną orientacją polityczną a opiniami dotyczącymi różnych zagadnień z zakresu polityki, gospodarki, prawa czy etyki. Zestawiliśmy w tym celu ze sobą informacje o autoidentyfikacji respondentów w wymiarze lewica–centrum–prawica oraz ich poglądy w jedenastu kwestiach, które stanowią stałą część dyskursu publicznego w Polsce¹.

RÓŻNICE POGLĄDÓW

Orientacja polityczna wyrażona na osi lewica–prawica nie przekłada się znacząco na poglądy odnoszące się do **społecznej roli państwa** oraz **systemu podatkowego**. Większość obywateli – niezależnie od zadeklarowanej identyfikacji – popiera progresję podatkową i – w jeszcze większej mierze – model państwa zapewniającego obywatelom szeroki zakres świadczeń społecznych. Można jedynie zauważyć, że osoby określające swoje

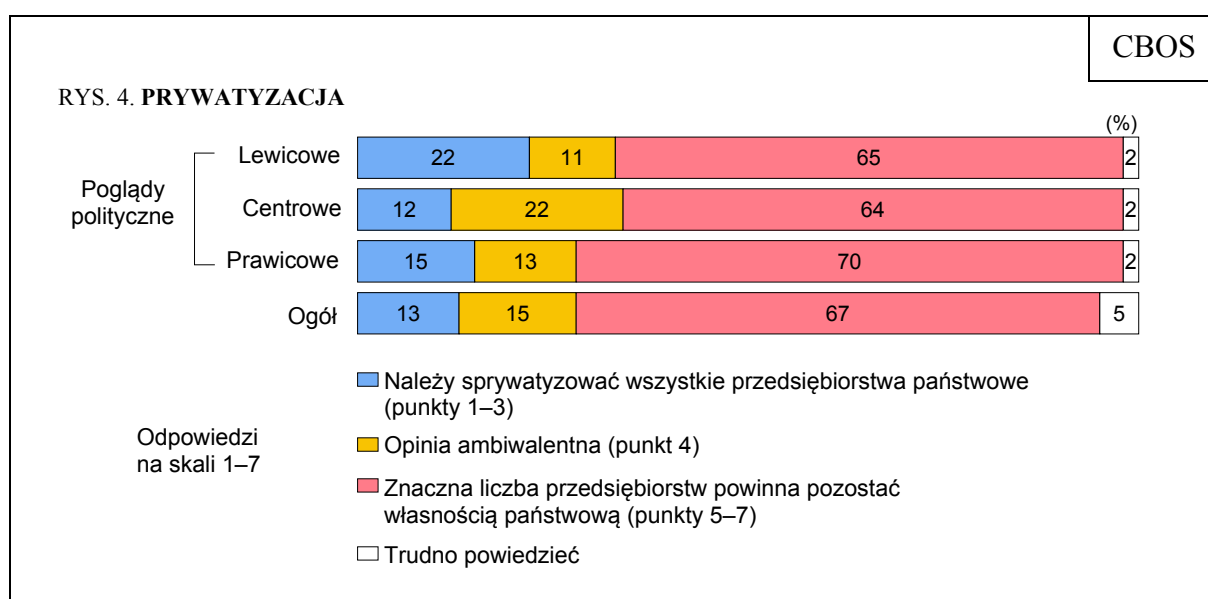
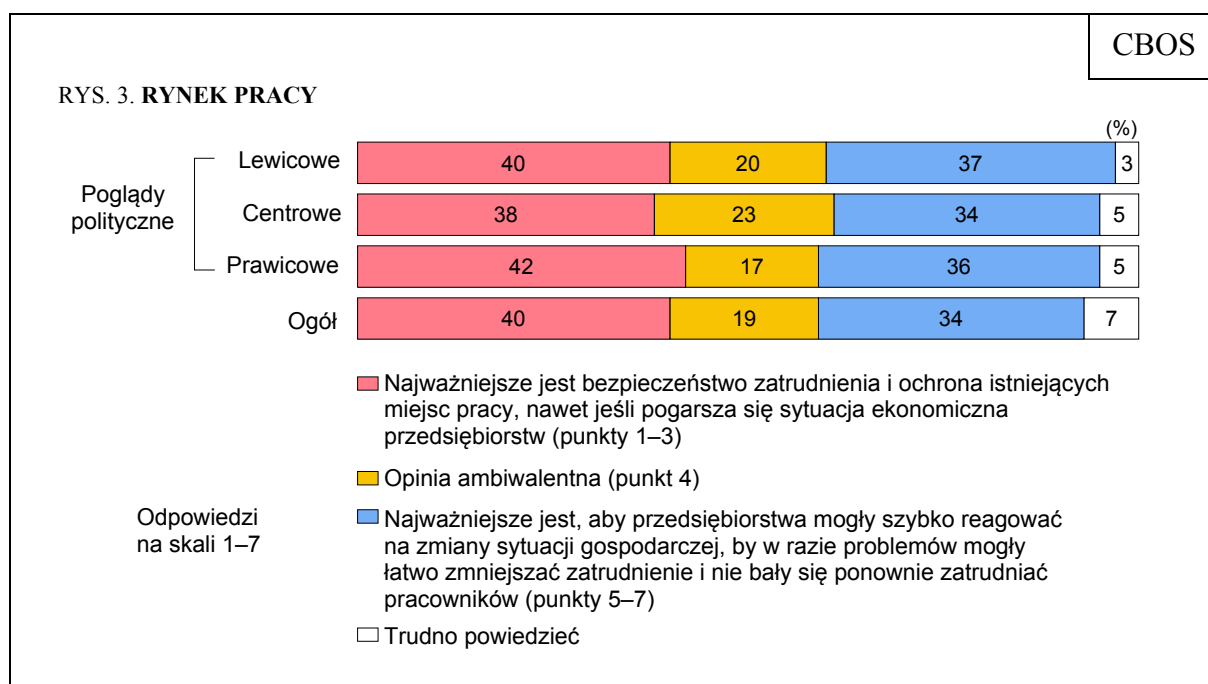
¹ W komunikacie wykorzystano zagregowane dane z dwóch kolejnych badań: „Aktualne problemy i wydarzenia” (299), 16–22 kwietnia 2015, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1027), oraz „Aktualne problemy i wydarzenia” (300), 14–20 maja 2015, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1048). Oba badania przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI). Ankietowani określali swoje poglądy polityczne na siedmiopunktowej skali, na której 1 oznacza poglądy lewicowe, a 7 – prawicowe. Na potrzeby analiz przyjęliśmy, że jedna część skali (1+2+3) obejmuje orientację lewicową, przeciwległa (5+6+7) – prawicową, a środek (4) – centrową. Opinie w sprawach społeczno-politycznych również wyrażano za pomocą 7-punktowych skal, których krańce (1 i 7) wyznaczały dwa przeciwstawne rozwiązania modelowe, natomiast środek (4) oznaczał opinię ambiwalentną.

poglądy jako lewicowe rzadziej od pozostałych popierają ideę państwa opiekuńczego, również częściej niż inni opowiadają się za podatkiem liniowym, co koliduje, jak by się wydawało, z przyjmowanym na ogół rozumieniem lewicowości.

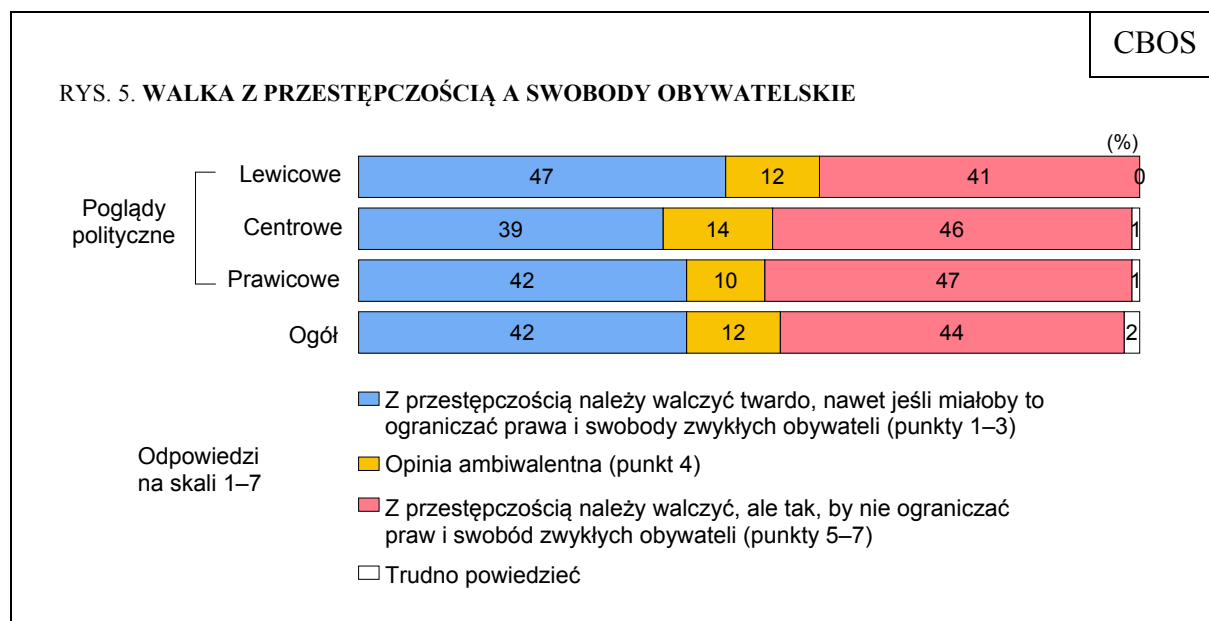

W opiniach o **rynku pracy i prywatyzacji** również nie obserwujemy znaczących rozbieżności, które można by przypisać różnicom w poglądach politycznych. Ogólnie rzecz biorąc, Polacy są podzieleni co tego, czy ważniejsze jest bezpieczeństwo zatrudnienia, czy też elastyczny model funkcjonowania przedsiębiorstw, który gwarantuje im lepsze możliwości

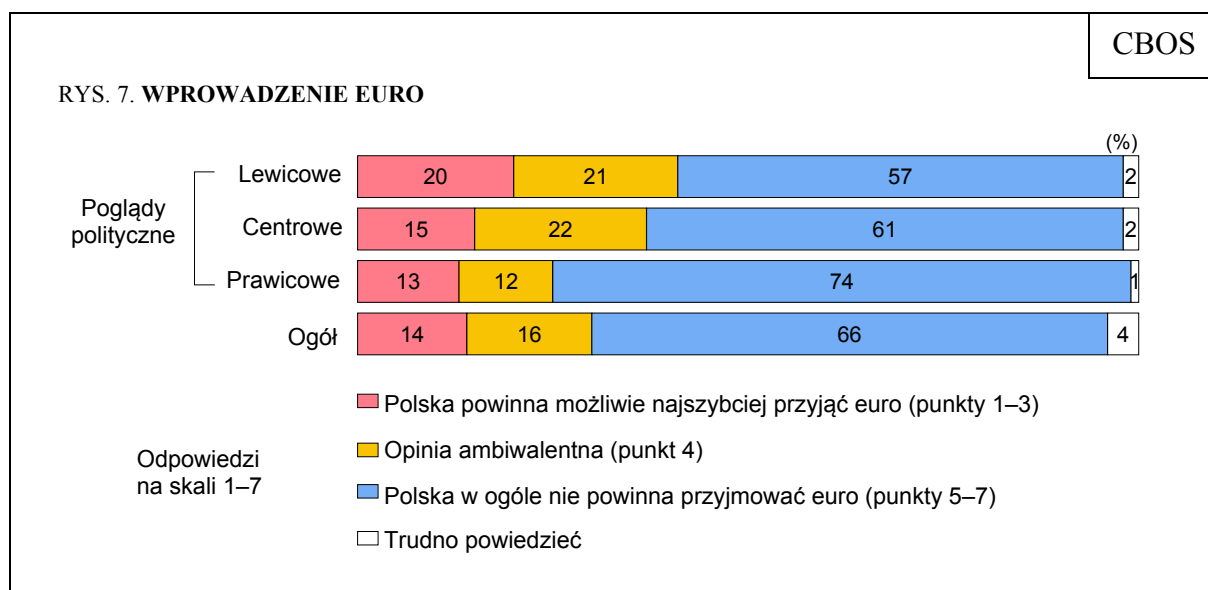
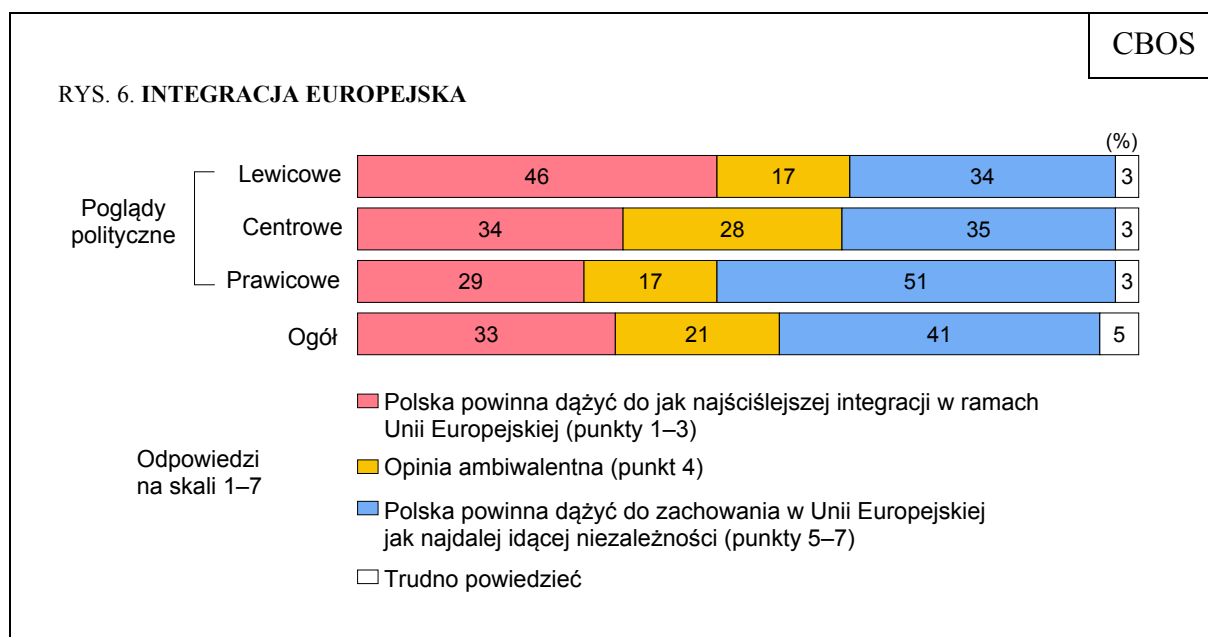
dostosowywania się do warunków gospodarczych. Bardziej jednorodnie podchodzą natomiast do prywatyzacji. Większość uważa, że duża część przedsiębiorstw powinna być własnością państwową. W tym przypadku – podobnie jak w odniesieniu do modelu podatkowego i socjalnego państwa – zaskakujące może wydawać się to, że osoby o poglądach lewicowych nieco częściej od pozostałych są zwolennikami prywatyzacji, jak również to, że pod względem stosunku do ochrony miejsc pracy i bezpieczeństwa zatrudnienia nie wyróżniają się zauważalnie na tle reszty społeczeństwa.

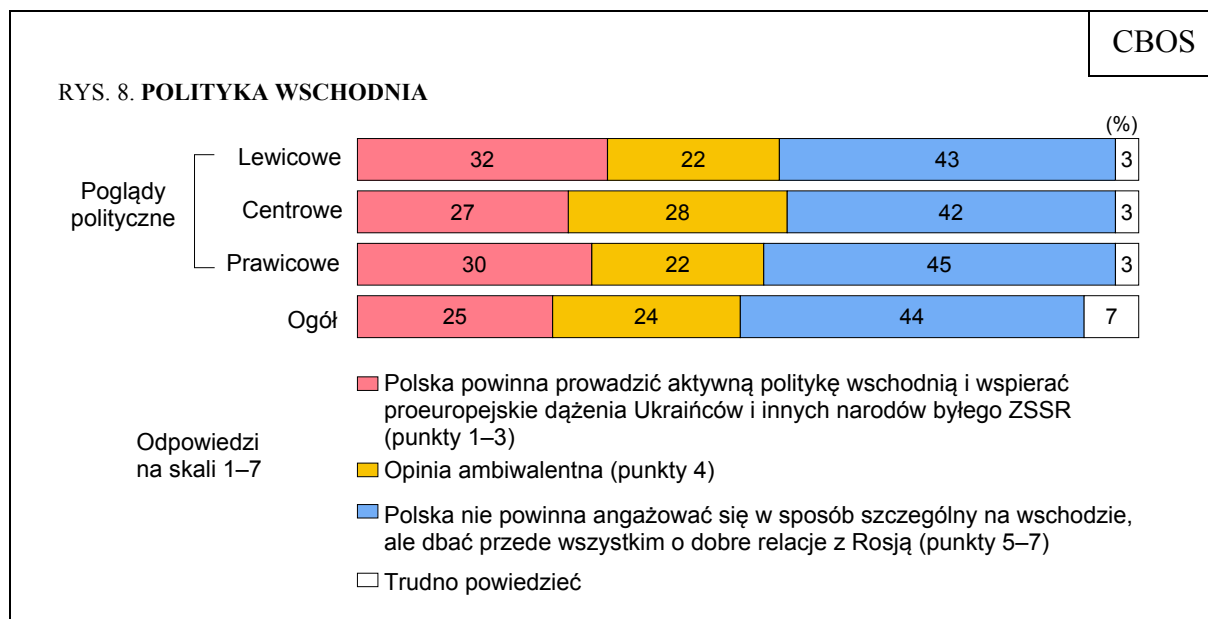
Opinie na temat tego, czy **walce z przestępczością** należy podporządkować **prawa i wolności obywateli**, czy też wartości te powinny być w tej sytuacji dla instytucji państwa nadrzędne, są podzielone. Wśród ogółu badanych, w tym również wśród osób o poglądach prawicowych i centrowych przeważa opinia, że z przestępczością należy walczyć tak, aby nie ograniczać praw i swobód obywatelskich. Z kolei badani o orientacji lewicowej w nieco większym stopniu skłaniają się ku przeciwnej koncepcji, w której priorytetem jest skuteczność w przeciwdziałaniu i zapobieganiu przestępczości, nawet jeśli prowadzi to do naruszenia przez instytucje państwowe praw i swobód obywateli.

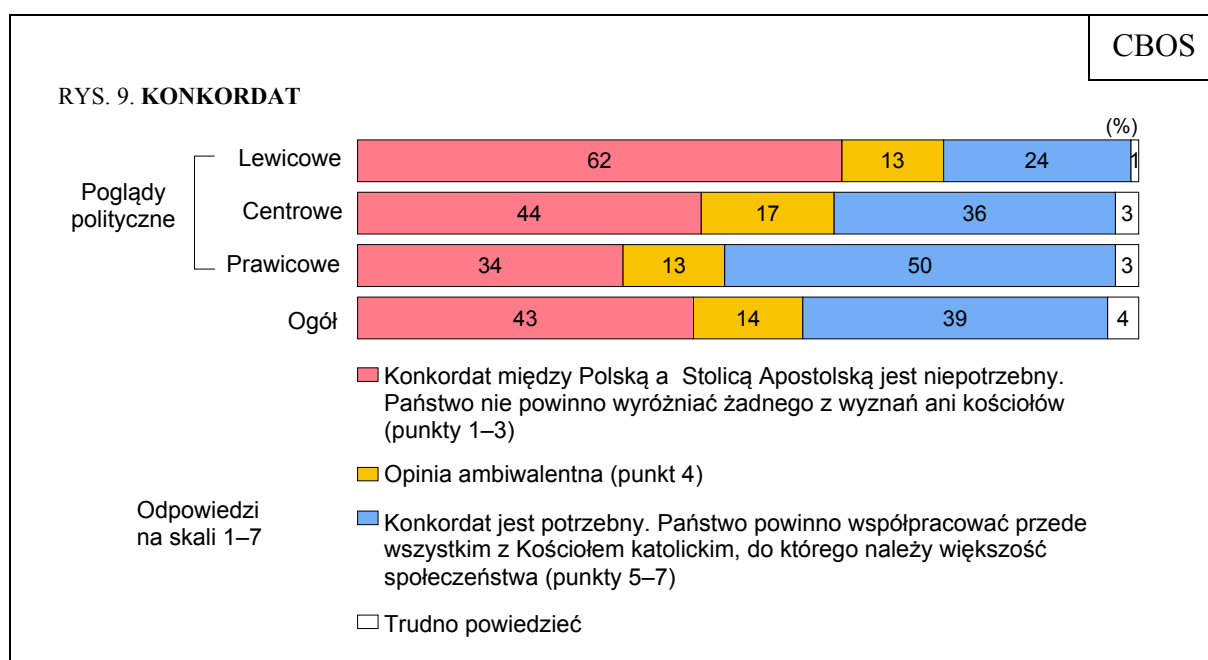
Podział na lewicę i prawicę zaznacza się w opiniach na temat **integracji z Unią Europejską** i – w mniejszym stopniu – **wprowadzenia w Polsce euro**. Osoby o poglądach lewicowych w przeważającej części popierają ścisłą integrację Polski z UE, natomiast identyfikujący się z prawicą opowiadają się na ogół za zachowaniem jak największej niezależności naszego kraju w ramach tej wspólnoty. Większość społeczeństwa wypowiada się krytycznie o wprowadzeniu w naszym kraju euro – w szczególności osoby o poglądach prawicowych. Spośród respondentów o orientacji lewicowej jedna piąta, tj. więcej niż w przypadku pozostałych, opowiada się za jak najszybszym przyjęciem przez Polskę unijnej waluty.

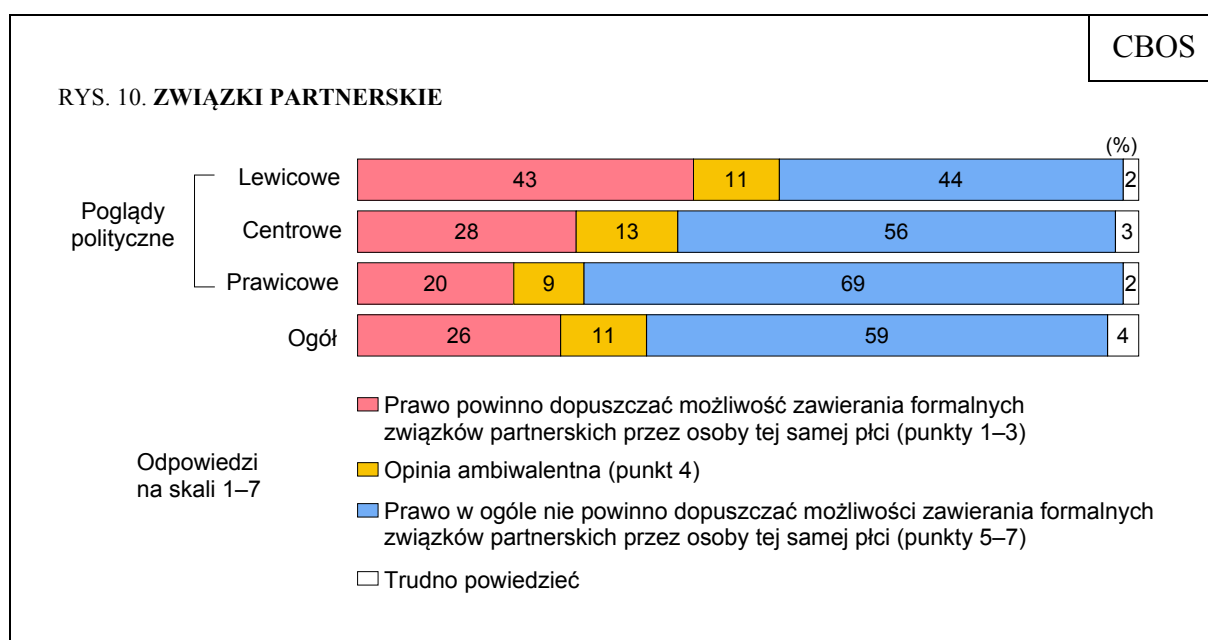
Opinie dotyczące sposobu prowadzenia przez Polskę **polityki wschodniej** są względnie homogeniczne – niezależnie od usytuowania na osi lewica–prawica respondenci częściej aprobują strategię zachowawczą, akcentującą budowanie dobrych relacji z Rosją, niż model aktywny, w którym Polska angażuje się we wspieranie proeuropejskich dążeń Ukraińców i innych narodów byłego ZSRR.

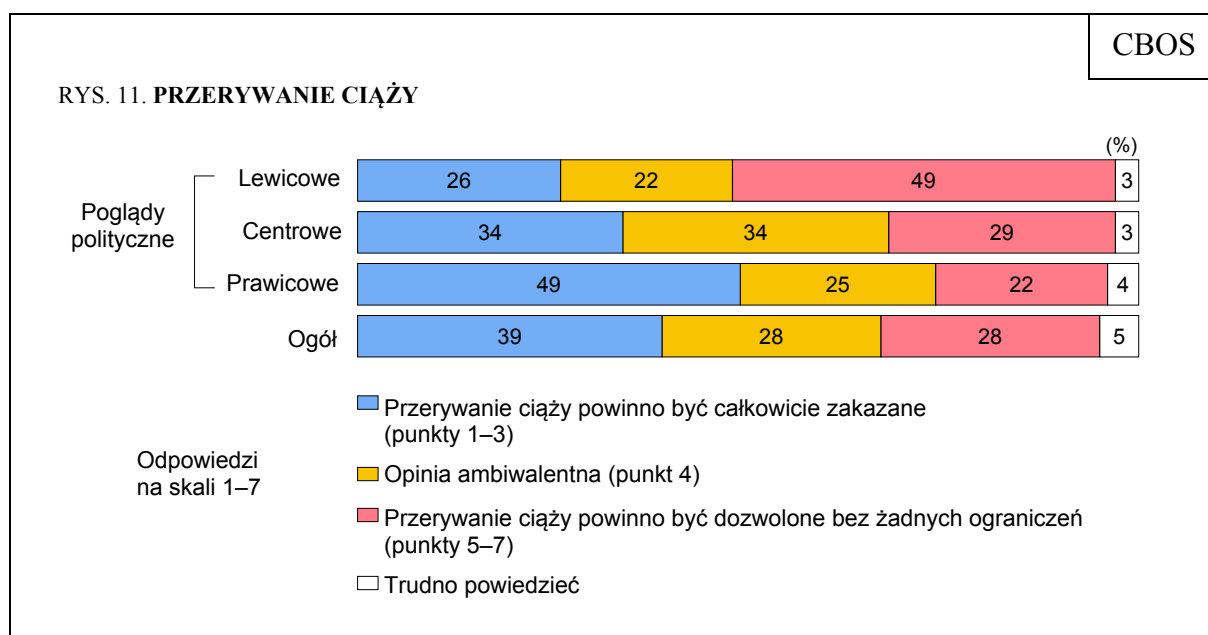
Największe różnice między lewicą, centrum i prawicą odnoszą się do sfery wartości: relacji Kościoła z państwem, prawa do zawierania związków partnerskich między osobami tej samej płci i przerywania ciąży. Badani o poglądach lewicowych na ogół uważają, że **konkordat** jest niepotrzebny, a państwo nie powinno wyróżniać w ten sposób żadnego z kościołów. Takie stanowisko częściej niż przeciwne jest również podzielane przez osoby o orientacji centrowej. Z kolei przeważająca część identyfikujących się z prawicą twierdzi, że konkordat jest w Polsce potrzebny i w pewnym sensie naturalny, bo do Kościoła katolickiego należy większość obywateli.

Przeciwnicy prawa umożliwiającego osobom tej samej płci zawieranie **związków partnerskich** przeważają wśród osób o poglądach centrowych i – w jeszcze większym stopniu – identyfikujących się z prawicą. Wprawdzie wśród zwolenników lewicy zdania na ten temat są podzielone, jednak na tle pozostałych wyróżniają się oni stosunkowo wysokim poziomem aprobaty tego rozwiązania i relatywnie rzadziej są mu przeciwni.

Lewica na ogół opowiada się za liberalizacją obowiązującego prawa dotyczącego **przerywania ciąży**, twierdząc, że dokonywanie aborcji powinno podlegać mniejszym ograniczeniom, natomiast prawica podobnie często wskazuje na konieczność jego zaostrenia. Badani o orientacji centrowej są pod tym względem bardzo podzieleni, niemniej jednak zwolennicy zaostrenia obecnych przepisów minimalnie przeważają wśród nich nad popierającymi mniej restrykcyjne regulacje.

OPINIE KSZTAŁTUJĄCE POGLĄDY

Opinie, w których sprawach z zakresu polityki, gospodarki, prawa i etyki, można uznać za elementy składowe określonych poglądów politycznych (w ujęciu lewica-centrum-prawica)? Które z nich mają na nie faktyczne przełożenie lub nawet prowadzą do ich ukształtowania? Aby to sprawdzić, zastosowaliśmy analizę regresji.

Tabela 1. Regresja logistyczna

Zmienne niezależne	Zmienne zależne* (exp (B))		
	Poglądy lewicowe	Poglądy centrowe	Poglądy prawicowe
Społeczna rola państwa	1,040	0,973	1,009
Podatki	1,046	0,998	0,976
Rynek pracy	1,014	0,990	0,998
Prywatyzacja	1,013	1,024	0,965
Walka z przestępczością	0,944	1,034	0,996
Integracja europejska	0,876	0,966	1,125
Wprowadzenie euro	1,003	0,942	1,068
Polityka wschodnia	1,029	1,004	0,978
Konkordat	0,883	0,990	1,082
Związki partnerskie	0,899	1,012	1,067
Przerywanie ciąży	1,188	1,036	0,869

* Grupą referencyjną w każdym z trzech przypadków są badani mający odmienne poglądy polityczne. Pogrubione wartości są istotne statystycznie na poziomie $p=0,05$.

Z analizy regresji wynika, że przekonania badanych w poszczególnych kwestiach społeczno-politycznych nie są związane w sposób istotny statystycznie z deklarowaną przez nich orientacją centrową. Identyfikacje lewicowa i prawicowa wiążą się natomiast z określonymi poglądami w czterech dziedzinach – **integracji europejskiej, relacji Kościoła z państwem, związków partnerskich osób tej samej płci oraz przerywania ciąży**. Można zauważyć, że wszystkie one dotyczą sfery wartości. Z kolei opinie odnoszące się do modelu państwa, ekonomii, rynku pracy czy polityki wschodniej nie mają istotnego związku z kształtowaniem się określonej identyfikacji politycznej w wymiarze lewica–prawica. Składową poglądów lewicowych jest pozytywny stosunek do UE, negatywny – do konkordatu, a także aprobata prawa do zawierania związków partnerskich przez osoby homoseksualne i liberalizacji obecnych przepisów dotyczących przerywania ciąży. Natomiast poglądom prawicowym sprzyja eurosceptycyzm, dezaprobata homoseksualnych związków partnerskich oraz przekonanie o potrzebie związku Kościoła katolickiego z państwem i zaostrzenia przepisów dotyczących aborcji. W największym stopniu konstytutywny dla obu typów poglądów politycznych jest stosunek do przerywania ciąży, a także – w nieco mniejszym – do obecności Polski w Unii Europejskiej. Z kolei najslabiej oddziałuje na nie nastawienie do homoseksualnych związków partnerskich.

Wyciąganie wniosków z powyżej analizy podlega pewnym ograniczeniom. Po pierwsze, nie uwzględniamy w niej cech społeczno-demograficznych respondentów – np. wieku, poziomu wykształcenia, dochodów, religijności – które z oczywistych względów determinują ich poglądy i przekonania. Po drugie, do próby wyjaśnienia tego, co kształtuje określony typ poglądów, wykorzystujemy ograniczony zakres zagadnień dotyczących państwa, społeczeństwa, gospodarki i etyki. Niewykluczone, że opinie w jeszcze innych sprawach niż te, których dotyczyły pytania, odgrywają podobną lub nawet większą rolę w kształtowaniu się określonej orientacji w wymiarze lewica–prawica. Mając na względzie te zastrzeżenia, można stwierdzić, że o ogólnej identyfikacji politycznej nie decydują przekonania i opinie odnoszące się do ekonomii, gospodarki, roli państwa czy polityki

międzynarodowej (pomijając stosunek do integracji europejskiej), natomiast znaczącą składową zarówno lewicowej, jak i prawicowej narracji są te elementy dyskursu społecznego, które najsilniej odwołują się do sfery wartości, a w związku z tym wzbudzają największe emocje. Linię podziału stanowi więc stosunek do przerywania ciąży, miejsca Polski w Unii Europejskiej, relacji między Kościołem katolickim a państwem oraz związków partnerskich osób tej samej płci. W przypadku centrowych poglądów politycznych takie zależności nie występują, co oznacza, że nie są one w istotnym stopniu uwarunkowane konkretnymi przekonaniami w sprawach społeczno-politycznych.

Opracował
Michał FELIKSIAK